

Åtgärder mot konjunkturförsvagningen

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 2 december 2008 berett skatteutskottet, näringsutskottet och arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 2008/09:Fi7 av Mona Sahlin m.fl. (s), 2008/09:Fi8 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) samt 2008/09:Fi9 av Lars Ohly m.fl. (v) i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Dessa partimotioner är väckta med stöd av 3 kap. 13 § riksdagsordningen som innebär att en motion får väckas även utanför den allmänna motionstiden eller någon annan motionstid med anledning av en händelse av större vikt.

Motionerna innehåller yrkanden som rör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Utskottet yttrar sig i det följande över motion 2008/09:Fi7 (s) yrkandena 4 och 5, båda delvis, motion 2008/09:Fi8 (mp) yrkande 1 delvis och motion 2008/09:Fi9 (v) yrkandena 4–10 och 17 och 18, de båda sistnämnda delvis. Motionerna refereras i det följande utan årtal (2008/09).

Utskottets överväganden

Bakgrund

Arbetsmarknadsutskottet beslutade om betänkande 2008/09:AU2 *Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv* den 27 november 2008. Enligt kammarplaneringen ska betänkandet behandlas i kammaren onsdagen den 17 december. I betänkandet tillstyrker utskottet regeringens förslag till medelsanvisning på utgiftsområdet i enlighet med budgetpropositionen. Budgetpropositionen är daterad den 12 september 2009. Utskottets beslut i ärendet fattades alltså ca två och en halv månad senare. I betänkandet uttalade sig utskottet om den snabba konjunkturnedgången under hösten. Utskottet återkommer till detta nedan.

Motionerna

Alla partierna pekar i sina motioner på konjunkturutvecklingen och den förändrade situation som inträtt under hösten. De hänvisar till reviderade prognoser från bl.a. Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet. I motionerna föreslås ytterligare åtgärder för att möta konjunkturnedgången och medel beräknas för dessa åtgärder. När det gäller åtgärder på arbetsmarknadsutskottets beredningsområde har Socialdemokraterna och Vänsterpartiet yrkanden om ändrade utgiftsramar och fördelning av utgifter på anslag medan Miljöpartiet begär att regeringen återkommer med åtgärder enligt förslagen i motionen. De budgetpåverkande förslag som tas upp i det följande avser budgetåret 2009.

I korthet innebär förslagen följande.

Socialdemokraterna föreslår i motion *Fi7* ett brett stimulanspaket med åtgärder utöver vad som föreslogs i partiets budgetmotion som lades fram den 7 oktober. Enligt partiet befinner sig Sverige nu mitt uppe i en jobbkris. Ekonomin behöver stimuleras ytterligare. En tydlig illustration av den snabbt förvärrade jobbkrisen är att 19 521 löntagare varslades om uppsägning i oktober, att jämföra med 3 103 i oktober 2007. Det motsvarar en ökning på över 500 %. Inte på 15 år har så många varslats under en månad. Socialdemokraterna menar att partiets budgetmotion vilade på insikten att ekonomin skulle dämpas och arbetslösheten öka. Sedan dess har jobbkrisen förvärrats och prognoserna för den framtida ekonomiska utvecklingen ytterligare försämrats. Den samlade bilden är enligt Socialdemokraterna att det ekonomiska läget nu är så pass allvarligt och så snabbt försämras att riksdagen bör fatta beslut om ytterligare stimulanser för ekonomin.

Förslagen på arbetsmarknadsutskottets beredningsområde, kostnadsberäknade till totalt 2,65 miljarder kronor, är följande.

a) Ett spetskompetenslyft riktas till alla som riskerar att bli arbetslösa. Den som utbildar sig kan få utbildningen och en del av lönebortfallet under studietiden betalt av staten, förutsatt att arbetsgivaren är med och bidrar. Arbetsförmedlingen tillförs ytterligare 2 miljarder kronor. Utbildningen riktas till yrkesarbetare som går på specialistutbildning och tjänstemän som går på masterutbildning. Utbildningen ska ske inom ett område där det antingen råder brist på arbetskraft i dag eller kan väntas göra det i framtiden. Resurserna beräknas räcka för 20 000 personer. Åtgärden kostnadsberäknas till 2 miljarder kronor på anslag 1:3, utgiftsområde 14 (yrkandena 4 och 5 båda delvis).

b) Ytterligare totalt 10 000 utbildningsplatser inrättas 2009 utöver 20 000 platser enligt budgetmotionen; av dessa ska 4 500 platser avse yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning till en kostnad av 650 miljoner kronor som går till Arbetsförmedlingen. Utgiften tas upp på anslag 1:3, utgiftsområde 14 (yrkandena 4 och 5 båda delvis).

Därutöver föreslår partiet ytterligare 2 500 s.k. förstajobbetavdrag (utöver tidigare föreslagna 5 000) för unga som är långtidsarbetslösa och som saknar kontakter eller erfarenhet från arbetslivet. Avdraget ger den som anställer en långtidsarbetslös ungdom ett skatteavdrag som motsvarar två tredjedelar av lönen. Det ska maximalt kunna betalas ut under 12 månader. Förslaget beräknas minska statsbudgetens inkomster med 325 miljoner kronor. Partiet föreslår också ytterligare 2 500 lärlingsutbildningar för långtidsarbetslösa ungdomar, motsvarande 325 miljoner kronor, vilket finansieras på utgiftsområde 16.

Socialdemokraterna beräknar att deras förslag sammantagna försvagar de offentliga finanserna med 10 miljarder kronor 2009, varav 3,3 miljarder kronor på intäktsidan. Man beräknar att de nya utgifterna rymms inom budgeteringsmarginalen efter förslagen i partiets budgetmotion och regeringens proposition 2008/09:73 (Överlåtelse av aktier i Venantius AB till AB Svensk Exportkredit samt åtgärder för förstärkt utlåning från AB Svensk Exportkredit och Almi företagspartner AB). För 2009 uppgår budgeteringsmarginalen till 31,6 miljarder kronor.

Partiet anser att Sverige bör agera aktivt i EU så att exempelvis Europeiska investeringsbankens (EIB) stödprogram initieras så snart som möjligt. Enligt motionen följer Socialdemokraterna utvecklingen noga och säger sig vara beredda att återkomma med fler förslag till insatser vid behov.

Vänsterpartiet beskriver i motion *Fi9* utvecklingen på arbetsmarknaden under hösten som synnerligen dystert och pekar på antalet varsel under oktober månad. Budgetpropositionen var i praktiken överspelad när den lades fram för riksdagen. Partiet riktar kritik mot regeringens ekonomiska politik, som innebär stora skattesänkningar för dem som redan har arbete via det s.k. jobbskatteavdraget. De sänkta ersättningsnivåerna i a-kassan och sjukförsäkringen och hårdare krav på de arbetslösa och sjukskrivna sätter press på de lägsta lönerna nedåt. Parallellt med detta minskar regeringen

de arbetslösas möjligheter till förkovran genom färre platser inom högskolan, arbetsmarknadsutbildningen och den kommunala vuxenutbildningen, allt i syfte att pressa fram låglönejobb och tvinga de arbetslösa att ta dessa. Strategin att inte ingripa mot utslagningen av tiotusentals arbetstillfällen riskerar att skapa effekter som är oönskade även för regeringen: en fördjupad kris på grund av stort efterfrågebortfall som i sig genererar ytterligare utslagning av arbetstillfällen och företag. Det som krävs nu är ett kraftfullt stimulanspaket.

Förslagen på arbetsmarknadsutskottets beredningsområde, kostnadsberäknade till totalt 5,5 miljarder kronor, är följande.

a) Arbetslöshetsförsäkringen ska återupprättas. En väl utformad försäkring är ett typexempel på en automatisk stabilisator. De som förlorar sina jobb och som är med i a-kassan har ändå möjlighet att behålla en stor del av sin köpkraft, vilket håller uppe efterfrågan i ekonomin även när arbetslösheten ökar. Vid sidan av regelförändringar som underlättar för inträde och kvalifikation för ersättning höjs den högsta dagpenningen från 680 kr per dag till 916 kr per dag och ersättningsnivån till 80 % för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstödet under hela ersättningsperioden. Grundbeloppet höjs, beslut fattas om 2 karensdagar mindre och möjligheten för deltidsarbetslösa att stämpla i 300 dagar återinförs. Med anledning av den akuta situation som de omfattande varslen orsakat tidigareläggs det nu nämnda jämfört med förslagen i budgetmotionen, från den 1 juli 2009 till den 1 januari 2009. Egenavgiften sänks till 60–70 kr i månaden, vilket var budgeterat från den 1 januari 2009. Åtgärden kostnadsberäknas till 4,6 miljarder kronor på anslag 1:2, utgiftsområde 14 (yrkandena 4, 17 och 18, de båda senare delvis). Partiet beräknar att 1,3 miljarder kronor av detta återförs som skatteinkomster för kommunerna.

b) Utbildningsstöd för kompetensutveckling erbjuds av staten för att förhindra varsel och uppsägningar. Stödet lämnas till fortbildning av anställda i branscher med tillfälligt sviktande orderingång. De anställda som inte behövs i produktionen beviljas studieledighet och återgår till sina jobb efter studier. Företaget finansierar utbildningen, och staten står för ersättningen motsvarande nivån i a-kassan till de studerande. Förslaget antas omfatta en genomsnittlig längd på utbildningen om 6 veckor och 25 000 personer i ett första skede. Åtgärden kostnadsberäknas till 600 miljoner kronor på ett nytt anslag på utgiftsområde 19 Regional tillväxt (yrkandena 5, 17 och 18, de båda senare delvis). (Anm. Förslaget rubriceras som utbildningsstöd för kompetensutveckling. Eftersom det inte har någon regional bestämning tas det med här.)

c) Möjligheten återinförs att få aktivitetsstöd för att genomgå en högskoleutbildning på upp till ett år om det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat. Antalet platser anpassas till arbetsmarknadens behov (yrkande 6).

d) De arbetsmarknadspolitiska insatserna tidigareläggs i stället för att låsa alla resurser till olika former av garantier och åtgärder för långtidsarbetslösa. Enligt budgetmotionen för 2009 avsätts 16 000 fler platser i arbetsmarknadsutbildningar jämfört med regeringens förslag; dessa utbildningar bör erbjudas i ett tidigt skede av arbetslösheten för att så snabbt som möjligt kunna matcha arbetssökande mot behoven på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen får i uppdrag att snabbt erbjuda utbildning i bristyrken (yrkande 7).

e) Antalet platser ökas från 2 000 till 4 000 i en särskild utbildningssatsning, ett Kunskapslyft för unga, för långtidsarbetslösa unga som saknar gymnasieutbildning. De unga som löper allra störst risk att bli långvarigt arbetslösa och har särskilt svårt att hitta ett jobb är de som inte klarat gymnasiet. Åtgärden kostnadsberäknas till 300 miljoner kronor på anslag 1:3, utgiftsområde 14 (yrkandena 8, 17 och 18, de båda senare delvis).

f) Arbetsförmedlingen bör när detta är motiverat erbjuda ungdomar arbetsmarknadspolitiska åtgärder inklusive den ovan nämnda utbildningsinsatsen i ett tidigt skede, inom 14 dagar, i stället för efter 5–6 månader (yrkande 9).

g) Antalet praktikplatser för unga med aktivitetsstöd inom ramen för Jobbgaranti för ungdomar bör öka. I lågkonjunktur riskerar framför allt unga utan arbetslivserfarenhet att fastna i långvarig arbetslöshet och stå illa rustade att ta jobb när konjunkturen vänder. Arbetsförmedlingen bör komma överens med kommuner, landsting och ideella organisationer om detta (yrkande 10).

Miljöpartiet konstaterar i motion *Fi8* att de åtgärder som presenterades i budgetpropositionen för nästa år var dimensionerade efter en relativt mjuk inbromsning av konjunkturen. Det som vi nu ser framför oss är en kraftig nedgång där produktionen 2009 t.o.m. kan minska och arbetslösheten öka kraftigt. Regeringen har presenterat alternativa scenarier till prognosen i budgetpropositionen men utan att föreslå några ytterligare åtgärder för att möta konjunkturedgången. Riksdagen måste nu skyndsamt besluta om ytterligare åtgärder för att hålla sysselsättningen uppe och mildra effekterna av konjunkturedgången. Partiet hänvisar till sin budgetmotion som skulle ha lagt grunden för en politik som betydligt bättre än regeringens hade svarat mot de utmaningar Sverige står inför. Där fanns offensiva förslag om ytterligare 11 000 nya utbildningsplatser 2009 som 2010 skulle öka till 20 000 med inriktning på bl.a. kvalitativa åtgärder inom yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning och med syftet att skapa förutsättningar för fler människor att omskola sig när arbetslösheten stiger. Partiet hänvisar även till sina förslag om omfattande förstärkningar av bl.a. arbetslöshetsförsäkringen. Utöver förslagen i budgetmotionen krävs nu ytterligare åtgärder på grund av det snabbt försämrade konjunkturläget.

Förslagen på arbetsmarknadsutskottets beredningsområde, kostnadsberäknade till totalt 1,2 miljarder kronor, är följande.

a) Gröna jobb utvecklas kraftigt. Skogsstyrelsen har tidigare haft ett omfattande arbete tillsammans med Arbetsförmedlingen där arbetslösa jobbat med naturvård. Programmet skapade arbetstillfällen samtidigt som viktiga insatser kunde genomföras i naturreservat och nationalparker. Genom regeringens politik har dock programmet strypts kraftigt. Åtgärden kostnadsberäknas till 500 miljoner kronor på utgiftsområde 14 (yrkande 1 delvis).

b) Kvalitativ och yrkesinriktad utbildning anordnas inom arbetsmarknadspolitiken. Åtgärden kostnadsberäknas till 500 miljoner kronor på utgiftsområde 14 (yrkande 1 delvis).

c) Arbetet hos Arbetsförmedlingen med matchning och coachning förstärks. Medlen behövs bl.a. för att kunna ge stöd till dem som nu varslas och står ganska nära arbetsmarknaden. Även privata aktörer ska kunna användas i detta arbete. Åtgärden kostnadsberäknas till 500 miljoner kronor på utgiftsområde 14 (yrkande 1 delvis).

Miljöpartiet bedömer att det tack vare den offentliga sektorns goda ekonomi finns utrymme att vidta ytterligare åtgärder. Partiet beräknar att den vikande arbetsmarknaden och den ökande arbetslösheten kommer att leda till högre utgifter för arbetslöshetsersättning med 4–7 miljarder kronor, men utgår från att det ändå finns goda budgeteringsmarginaler för såväl 2008, 2009 som 2010. De förslag som läggs fram i motionen ryms enligt Miljöpartiet utan att utgiftstaken hotas. Förslagen för 2009 bedöms medföra en ökning av de takbegränsade utgifterna med totalt 14,3 miljarder kronor eller, exklusive arbetslöshetsersättning, med 8,3 miljarder kronor.

Utskottets ställningstagande

En allvarlig försämring har inträtt på arbetsmarknaden under de senaste månaderna. Ännu finns inte den sammanställda arbetsmarknadsstatistiken för november månad tillgänglig, men försämringen syns i Arbetsförmedlingens statistik för den sista veckan i november: Jämfört med motsvarande vecka förra året fick omkring 25 % färre personer arbete, det blev nästan en halvering av antalet nya platser och drygt 40 % fler anmälde sig som arbetsökande. Enligt preliminära siffror varslades i november månad 19 907 personer om uppsägning att jämföra med 2 762 personer i november 2007. Det är stora skillnader mellan länen. Främst var det Västra Götalands, Stockholms och Skåne län som drabbades av varslen.

Samtidigt är det viktigt att hålla i minnet att nedgången startar från en hög nivå med en stark arbetsmarknad, hög sysselsättning och relativt låg arbetslöshet. Fortfarande finns det behov av arbetskraft inom vissa sektorer och t.o.m. arbetskraftsbrist.

Erfarenhetsmässigt är det under inledningen av en konjunkturförsvagning framför allt de ny- och återinträdande på arbetsmarknaden som svarar för den ökande arbetslösheten som sedan fylls på med personer som blir av med sina tidsbegränsade anställningar. Sist i denna kedja blir personer som varslats om uppsägning arbetslösa.

För bara en vecka sedan justerades arbetsmarknadsutskottets budgetbetänkande 2008/09:AU2 *Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv*. Utskottet uttalade sig där om utvecklingen på arbetsmarknaden under den senaste tiden. Det stora antalet varsel sågs som ett oroande tecken och ytterligare en signal om att det goda arbetsmarknadsläget håller på att vända. Utskottet underströk samtidigt att alla varsel inte behöver leda till uppsägningar och att alla uppsägningar i sin tur inte behöver leda till arbetslöshet. Utskottet står fast vid detta.

I betänkandet gjordes bedömningen att Sverige står väl rustat att hantera de varsel som i framtiden kan resultera i faktisk arbetslöshet. Utskottet pekade på den nyligen omorganiserade Arbetsförmedlingen som har goda förutsättningar att prioritera och omfördela resurser och den nationella beredskapsorganisation för varsel som har inrättats inom myndigheten. Utskottet framhöll även arbetsmarknadsparternas omställningsavtal och de möjligheter att bistå dem som blir varslade som ges inom ramen för detta system.

Utskottet upprepade i betänkandet det som hade sagts i yttrande 2008/09:AU1y om att konjunkturnedgången ska mötas genom offensiva strukturella reformer som syftar till att varaktigt höja sysselsättningen och välkomnade därför sänkningar av inkomstskatten och nedsättningar av sociala avgifter.

Utskottet anförde vidare följande i betänkande 2008/09:AU2:

Detta hindrar inte att det, beroende på det konjunkturella läget, kan finnas behov av arbetsmarknadspolitiska program och insatser för att skapa möjlighet för den enskilde att ta sig ur arbetslöshet och utanförskap. Om det konjunkturella läget skulle visa att det finns behov av ytterligare åtgärder inom arbetsmarknadspolitikens ram utgår utskottet från att regeringen återkommer med sådana förslag. Utskottet vänder sig dock emot att betrakta sådana insatser som den centrala eller huvudsakliga åtgärden för att möta konjunkturnedgången. Mot denna bakgrund avvisar utskottet oppositionens förslag att öka anslaget för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

Det bör även framhållas att regeringens åtgärder för att minska utanförskapet och förbättra arbetsmarknaden inte är begränsade till arbetsmarknadspolitikens ram utan är något som genomsyrar hela regeringens politik. I detta sammanhang kan regeringens förslag om att inrätta fler platser med yrkesinriktning inom gymnasial kommunal vuxenutbildning och fler platser inom yrkeshögskolan särskilt nämnas.

Avslutningsvis framfördes följande:

Det ovan sagda hindrar dock inte att det kan komma att behöva tillskjutas mer resurser än vad som föreslås i budgetpropositionen och vidtas nya åtgärder inom ramen för arbetsmarknadspolitik. Mot bakgrund av den senaste tidens finanskris och den successiva försvagningen av arbetsmarknaden kan det antas att arbetslösheten blir högre än vad regeringen utgått från då budgeten utarbetades. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med nya förslag om utvecklingen skulle visa att sådana är befogade. Mot bakgrund av att de arbetsmarknadspolitiska konsekvenserna av en konjunkturnedgång normalt är fördröjda i förhållande till konjunkturutvecklingen i övrigt bedömer utskottet att det finns tid att vidta ytterligare åtgärder om det skulle visa sig att så behövs.

Utskottet står fast vid det som sades i betänkandet.

I de nu behandlade motionerna föreslås en rad olika åtgärder för att möta varslen och konjunkturnedgången. Förslagen skulle om de genomfördes öka statsutgifterna med mellan 1,2 miljarder kronor (mp) och 5,5 miljarder kronor (v). Detta skulle tillkomma utöver de ökade utgifter för arbetslöshetsersättning som direkt följer av ökad arbetslöshet.

Varselstatistiken visar att utvecklingen i landet varierar. Behovet av insatser kan vara olika. Det är enligt utskottets mening viktigt att insatserna anpassas efter de regionala förutsättningarna. Utskottet välkomnar den modell som introducerats genom regeringens beslut att utse samordnare för att möta varslen. Sådana samordnare finns nu i flertalet län sedan regeringen i slutet av november utsåg ytterligare sex landshövdingar att vara regionala samordnare. Uppgiften är att tillsammans med ordförandena i regionstyrelserna för regeringens räkning samordna insatser i länen. Arbetet ska utgå från individernas utvecklingskraft och företagets konkurrenskraft. Syftet är att kraftsamla för att stötta individer och företag i den osäkra situation som nu råder. För att underlätta dialogen mellan regeringen och de personer som utsetts för att samordna arbetet lokalt och regionalt finns sedan tidigare en nationell samordningsfunktion i form av en statssekreterargrupp under ledning av statssekreteraren i Näringsdepartementet.

Ytterligare åtgärder och resurser för att möta konjunkturnedgången ska dock inte uteslutas. Det är viktigt att Arbetsförmedlingen har tillräckliga resurser för att kunna erbjuda hjälp till uppsagda personer som behöver byta arbete. Det är också angeläget att situationen för personer som redan i dag har en svag anknytning till arbetsmarknaden inte försämras ytterligare till följd av nedgången på arbetsmarknaden.

Enligt utskottets mening är det ännu för tidigt att bestämma omfattningen och inriktningen på de ytterligare insatser som kan behövas. Genom att det nu finns regionala samordnare och en statssekreterargrupp kan man utgå från att regeringen har osedvanligt goda förutsättningar att följa utvecklingen såväl regionalt som nationellt och därmed också underlag för att bedöma vilka insatser som kan behövas.

Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med nya förslag om utvecklingen så kräver.

Utskottet anser med hänvisning till detta att motionerna Fi7 yrkandena 4 och 5 delvis (s), Fi8 yrkande 1 delvis (mp) och Fi9 yrkandena 5–10, 17 och 18, de båda sistnämnda delvis, bör avstyrkas.

När det gäller ändringar i arbetslöshetsförsäkringen enligt Vänsterpartiets förslag vill utskottet hänvisa till betänkande 2008/09:AU2 där motsvarande förslag behandlas; skillnaden är att Vänsterpartiet nu vill genomföra alla förändringarna redan från årsskiftet och inte från halvårsskiftet. Utskottet betonade i betänkandet, liksom tidigare i yttrande 2008/09:AU1y, vikten av att de grundläggande förändringarna av arbetslöshetsförsäkringen som genomförts under senare år består. Med Vänsterpartiets nu framlagda

förslag skulle belastningen på statsbudgeten öka ytterligare, med 4,6 miljarder kronor, utöver den utgiftsökning som följer av en ökad arbetslöshet. Det skulle gå ut över möjligheterna att bedriva en mer offensiv och aktiv politik. Utskottet ser inte detta förslag som ansvarsfullt. Motion Fi9 yrkandena 4, 17 och 18, de båda sistnämnda delvis, (v) bör avstyrkas.

Stockholm den 4 december 2008

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hillevi Engström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Berit Högman (s), Tomas Tobé (m), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Luciano Astudillo (s), Anna König Jerlmyr (m), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Sven Yngve Persson (m), Reza Khelili Dylami (m), Lennart Levi (c), Tina Acketoft (fp) och Rosita Runegrund (kd).

Avvikande mening

Avvikande mening (s, v, mp)

Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Luciano Astudillo (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s) och Ulf Holm (mp) anför:

Vi tillstyrker inriktningen i de motioner som lämnats av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om behovet av stimulanspaket mot jobbkrisen. Motionerna är inte identiskt lika men har en klar och tydlig gemensam inriktning. Mer måste göras för att inte jobbkrisen ytterligare ska förvärras!

Med anledning av den radikalt förändrade situationen på arbetsmarknaden sedan den allmänna motionstiden anser vi det vara nödvändigt för riksdagen att ta krafttag för att hjälpa Sverige ur krisen. Det statliga Konjunkturinstitutet, Lars Calmfors som är ordförande i regeringens finanspolitiska råd, och flera viktiga samhällsaktörer har den senaste tiden uppmanat regeringen att vidta åtgärder för att stimulera ekonomin. Bara de senaste två månaderna har 40 000 människor varslats om uppsägning, och mörkertalet utöver dessa är stort. Långt fler än de som syns i varselstatistiken blir uppsagda från sina jobb eller nekas en förlängning av sina tidsbegränsade anställningar. Krisen slår mot företag, arbetare och tjänstemän. Regeringen förhåller sig i detta läge helt passiv!

Vi måste inse allvaret och använda de medel vi som riksdagspolitiker har för att lindra omfattningen av jobbkrisen, och vi tillstyrker därför att riksdagen antar ett stimulanspaket. Målsättningen är att undvika en djup och långdragen lågkonjunktur genom att investera i kompetens och grön omställning så att svenska företag och löntagare är mer konkurrenskraftiga när konjunkturen vänder. Verktygen finns – för den som väljer aktivitet i stället för passivitet.

I motionerna föreslås en rad olika åtgärder. Vi väljer att inte här ta ställning till enskilda förslag utan ser stora möjligheter i samtliga framlagda förslag. För Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet ter det sig självklart att Arbetsförmedlingen måste få betydligt större resurser till utbildningsinsatser för att klara den utmaning arbetsmarknaden står inför. Vi ser också att ytterligare stora insatser behövs för dem som har allra svårast att få jobb!

En hög utbildningsnivå och aktiv arbetsmarknadspolitik är omistliga delar i den svenska modellen, där strävan är att öka produktiviteten och kvaliteten i arbetslivet genom att bejaka strukturomvandling. Till skillnad från regeringen vill vi socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister fortsätta att bygga vidare på och förbättra denna modell där staten tar sin del av ansvaret för ett väl fungerande, utvecklande och demokratiskt arbetsliv.

Vi föreslår satsningar på utbildning som innehåller fler platser i den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen och i KY-utbildningen. De med låg utbildning är de som sist får jobb i en högkonjunktur och som nu också först slås ut när lågkonjunkturen är här. En utbildning är därför den bästa försäkring en individ kan skaffa sig mot arbetslöshet, och det är samhällets uppgift att se till att alla får del av utbildningsinsatser. Under en lågkonjunktur är det särskilt viktigt att se till att ingen slås ut från arbetsmarknaden. Under 1990-talskrisen försvann grupper från arbetsmarknaden som har haft svårt att ta sig tillbaka när konjunkturen bara för ett år sedan var på topp. Vi kan genom förutseende utbildningssatsningar och ett bra stöd från Arbetsförmedlingen se till att vi denna gång rustar människor som förlorar jobbet för en kommande konjunkturuppgång. Detta är till gagn för både de människor som drabbas, företagen och samhället.

Bygginvesteringarna går nu snabbt ned. En beprövad och effektiv metod att mildra effekterna av en nedgång i byggkonjunkturen är ROT-avdrag. Genom ett ROT-avdrag får varje satsad krona snabb och stor effekt och kan därmed bidra till att upprätthålla sysselsättningen både inom byggsektorn och i sektorer som påverkas av nedgången inom byggsektorn. Vi menar att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett förslag om ROT-avdraget under 2009. ROT-avdraget ska utformas så att det även omfattar flerbostadshus. Det kan bl.a. syfta till miljöförbättringar, och avdrag ska t.ex. kunna medges för bygginvesteringar, där bra miljövänliga material används, energieffektiviseringar och investeringar i bättre inomhusmiljö.

Underhållet av järnvägar och vägar är kraftigt eftersatt på många håll i landet. Nu är det därför tillfälle att tidigarelägga satsningar på underhåll av järnvägar och vägar. Det ger jobb, underlättar arbetspendling, är klimatsmart och ökar trafiksäkerheten.

Risken är nu stor att dagens jobbkris utvecklas till en välfärdskris. Kommunernas och landstingens inkomster är ytterst konjunktur känsliga samtidigt som kostnaderna inte viker när ekonomin försämras. För att undvika stora uppsägningar i kommuner och landsting, och därmed försämrad välfärd, är det angeläget att satsningar också görs i kommun- och landstingssektorn. Vi menar att det är viktigt att kommuner och landsting får ett positivt besked om ekonomin så snart som möjligt så att de kan planera verksamheten utan att tvingas till drastiska uppsägningar.